

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมโลกในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงเข้าสู่สหัสวรรษใหม่ ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีด้านการสื่อสารที่ส่งผ่านข้อมูลกันอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และโครงสร้างของสังคมไทยในระดับต่างๆ โดยเริ่มจากรูปแบบของครอบครัว เปลี่ยนไปจากครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น สมาชิกในครอบครัวห่างเหินกัน พ่อแม่มีภาระในการประกอบอาชีพไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ลูก ทำให้ลูกขาดความอบอุ่นนำไปสู่การติดยาเสพติด การคบเพื่อนแกล่ การทำสิ่งผิดกฎหมายและสภาพจิตใจเสื่อมโทรม (จักรพงษ์ นิลพงษ์, 2543 : 1) นอกจากนี้ค่านิยมของคนไทยในปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านวัตถุมากขึ้นจนมีลักษณะเป็นพวกวัตถุนิยม และบริโภคนิยม โดยขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจ และคุณธรรม จริยธรรม ที่ตั้งงามในจิตใจ มีการเอาวัตถุเอาเปรียบกัน มักใช้เงิน เกียรติยศ และวัตถุ เป็นเครื่องวัดคุณค่าของคน ซึ่งค่านิยมดังกล่าวส่งผลให้คนไทยพยายามหาโอกาสสร้างความร่ำรวย ผู้ที่มีโอกาสก็จะพยายามกอบโกยผลประโยชน์ ส่วนผู้ที่ด้อยโอกาสต้องพยายามดิ้นรนแสวงหาเพื่อปากท้องมากขึ้น จนต้องไปกู้หนี้ยืมสินมาใช้จ่ายเพื่อความอยู่รอด บางคนพยายามสร้างโอกาสจนเกิดปัญหาต่างๆ เช่น อาชญากรรม คอรัปชั่น การค้าประเวณี โรคเอดส์ การฆ่าตัวตาย สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เป็นต้น (วนิดา สุทธิธรรมบุรณี, 2544 : 419) ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบันที่เป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุที่ถูกพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่สภาพจิตใจของคนไทยในสังคมกลับไม่ได้รับการพัฒนาอย่างจริงจัง ดังนั้นการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมไทยเป็นอย่างมากในการกำหนดความสุขของคนในสังคม หากคนในสังคมเป็นผู้เปรียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม สังคมนั้นจะมีแต่ความสุข ขณะเดียวกันถ้าคนในสังคมใดมีความบกพร่องทางด้านจิตใจ ขาดคุณธรรม จริยธรรมแม้ว่าสังคมนั้นจะมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจก็ย่อมจะแสวงหาความสุขได้ยาก ดังนั้นการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของคนในสังคมจึงมีความจำเป็น และจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องครอบคลุมประชากรทุกกลุ่ม (สุทธิวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ, 2542 : 31)

การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาประเทศประสบความสำเร็จ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่เกิดขึ้นแล้วในหลายประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าไปด้วยดี ด้วยประชากรที่มีคุณภาพ และมีคุณธรรม จริยธรรม ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ ดังกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนโดยกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540 : 3)

และการพัฒนาอย่างมี "คุณภาพ" ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง คุณธรรม จริยธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สังคมมีความสุขถ้วนหน้า สามารถพึ่งพาตนเองอย่างมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทย มีการปรับเปลี่ยนกระบวนความคิด ทักษะคิด และกระบวนกาทำงาน โดยยึด "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" เพื่อเอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการประเทศ ที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพ คุณภาพ และก้าวตามโลกอย่างรู้เท่าทัน การพัฒนาศักยภาพของคนที่จะพึ่งปรารถนา จะต้องพัฒนาให้คนทุกคนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพอย่างเต็มที่ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา และทักษะฝีมือ เพื่อให้คนเป็นคนดี มีคุณธรรม มีสุขภาพพลานามัยที่ดี และเป็นพื้นฐานสร้างพลังครอบครัว ชุมชน และสังคมที่จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศโดยรวมอย่างสันติ

กระบวนการพัฒนาคนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นประโยชน์ ต่อตนเองและสังคมได้นั้น ต้องใช้กระบวนการหลายประการ กระบวนการหนึ่งที่สำคัญที่สุด คือ การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (2540 : 16) ที่กล่าวถึงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมไว้ในมาตรา 81 ว่ารัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้ คู่คุณธรรม นอกจากนี้พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 3) ยังได้กล่าวไว้ในหมวดที่ 3 มาตรา 8 ว่าการจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ดูแล การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินงาน ประจำปี 2547 ไว้เพื่อพัฒนา ผู้เรียนทุกคนในวัยการศึกษาภาคบังคับให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนมีสวัสดิการที่ดี และพร้อมที่จะพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีมาตรการส่งเสริม และจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม วินัย กีฬา ทักษะชีวิต หลีกเลียงปัญหายาเสพติด และโรคเอดส์ ตลอดจนส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิชาการ โดยมอบหมาย ให้โรงเรียนเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีหน้าที่จัดการศึกษาให้สมดุลกันให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม การจัดการกระบวนการเรียนรู้มุ่งพัฒนาคนให้มีคุณภาพโดยยึด ผู้เรียนสำคัญที่สุด และผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนมีการปลูกฝัง คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2544 : 3) โดยเฉพาะโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ใน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ค่อนข้างสูงและต้องได้รับการดูแล เอาใจใส่เป็นพิเศษ ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อที่จะให้เจริญเติบโต เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต

จากแนวคิด และหลักการดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าสภาพปัญหาที่ปรากฏในสังคมไทย เมื่อพิจารณาโดยสรุปแล้วมีผลมาจาก ความไม่สมดุลระหว่างความเจริญทางด้านวัตถุ กับความเจริญทางด้านจิตใจของคนในสังคมที่กำลังเสื่อมลง โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังเกิดได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และค่านิยม ดังนั้นการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาบุรีรัมย์เขต 2 จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาจิตใจของเด็กไทยเหล่านั้น ซึ่งต้องถือเป็นภารกิจสำคัญที่ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องช่วยกันดำเนินการ เพื่อช่วยพัฒนาเยาวชนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนเก่ง ดี มีความความสุข ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพุทธศาสนา มีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นพลเมืองดีของชาติต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอน ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอน ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยจำแนกตามเพศ อายุ และวุฒิการศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้บริหาร และครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 แตกต่างกัน
2. ผู้บริหาร และครูผู้สอน ที่มีอายุ เพศ วุฒิกการศึกษา แตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 แตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

1. เป็นแนวทางเพื่อให้ผู้บริหาร และครูผู้สอน ตระหนักในความสำคัญ และเห็นประโยชน์ของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2
2. เป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร และครูผู้สอน ในการกำหนดวิธีการที่เหมาะสม ในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2
3. เป็นข้อเสนอแนะในการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และแนวปฏิบัติของ

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอน ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำนวน 5 ด้าน คือ

1. ด้านการวางแผน
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน
4. ด้านการส่งเสริม
5. ด้านการติดตามผล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหาร และ ครูผู้สอน ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำนวน 79 โรงเรียนเป็นผู้บริหารจำนวน 79 คนครูผู้สอนจำนวน 79 คน รวมกลุ่มประชากรทั้งหมด จำนวน 158 คน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. 2545 : 10)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ

3.1.1 ตำแหน่ง

3.1.1.1 ผู้บริหาร

3.1.1.2 ครูผู้สอน

3.1.2 เพศ

3.1.2.1 ชาย

3.1.2.2 หญิง

3.1.3 อายุ แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่

3.1.3.1 กลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี

3.1.3.2 กลุ่มที่มีอายุ 40 – 50 ปี

3.1.3.3 กลุ่มที่มีอายุสูงกว่า 50 ปี

3.1.4 วุฒิการศึกษา แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่

3.1.4.1 ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

3.1.4.2 ระดับปริญญาตรี

3.1.4.3 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์เขต 2

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน หมายถึง การดำเนินการเพื่อเสริมสร้างคุณงามความดี ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์เขต 2
2. คุณธรรม จริยธรรมนักเรียน หมายถึง คุณงามความดี หรือสิ่งที่ดีงาม ที่ปลูกฝังให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้ชีวิตสงบสุข และสังคมสงบเรียบร้อย
3. ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อวิธีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์เขต 2
4. ผู้บริหาร หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ หรือ ผู้ช่วยผู้บริหาร หรือ ผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์เขต 2
5. ครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้ที่ทำหน้าที่ทางการสอนวิชาพุทธศาสนา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์เขต 2
6. โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษา 3 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์เขต 2
7. การวางแผน หมายถึง การคิดหรือเตรียมการที่จะพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน
8. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมในกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้บริหาร และครูผู้สอนจัดให้กับนักเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านคุณธรรม จริยธรรม
9. การจัดกิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นกับนักเรียน เช่น กิจกรรมรณรงค์เสื่อ เนตรนารี ยูวกาชาด และผู้นำเพื่อประโยชน์ กิจกรรมประชาธิปไตย กิจกรรมแข่งขันกีฬา ฯลฯ
10. การส่งเสริม หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียน ร่วมกับชุมชนและหน่วยงานอื่นจัดขึ้น เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เช่น แหล่งการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม อบรมค่ายพุทธบุตร กิจกรรมสถานนักเรียน กิจกรรมวันสำคัญ ฯลฯ
11. การติดตามผล หมายถึง มาตรการ หรือวิธีการที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อติดตามผลที่เกิดจากการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน เช่น การควบคุมความประพฤตินักเรียน ฯลฯ